

ФУНКЦІЙНО-СЕМАНТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ІНШОМОВНИХ ПРЕФІКСІВ *ПОЛІ-* І *МУЛЬТИ-* У СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СЛОВОТВОРЕННІ

Олексенко Володимир Павлович,

доктор філологічних наук,

професор кафедри української і

слов'янської філології та журналістики

Херсонського державного університету

volodymyr.oleksenko@gmail.com

orcid.org/0000-0002-1358-6325

На нинішньому етапі розвитку лінгвістичної науки українська мова зазнає інтенсивного збагачення словникового складу під впливом глобалізаційних процесів, активного розвитку науки, технологій та масових комунікацій.

У статті чітко визначено **мету** – проаналізувати функційно-семантичний потенціал іншомовних префіксів *полі-* та *мульти-* у сучасному українському словотворенні, висвітлити їхню роль у процесах номінації з метою творення емоційно-експресивної лексики. Застосовано комплекс **методів** загальнонаукових та лінгвістичних з метою аналізу префіксів *полі-* і *мульти-*. **Результати аналізу:** розглянуто їхню етимологію, шляхи входження до української мови, основні значення й сфери використання. З'ясовано, що префікс *полі-* має давнішу традицію функціонування і вживається переважно в науковій та гуманітарній сферах, використовується для позначення множинності, різноманітності, багатоскладовості; у книжному, художньому стилі може мати експресивне забарвлення, підкреслюючи багатогранність явища, семантично надавати словам відтінку універсальності, широкого спектру, тоді як префікс *мульти-* є пізнішим запозиченням, поширеним завдяки глобалізаційним процесам та англійськомовному впливу, й активно функціонує у технологійному та масмедійному дискурсі, стилістично більш розмовний і «модерний», часто асоціюється з глобалізацією, технікою, сучасними реаліями. Обґрунтовано, що порівняльний аналіз цих продуктивних словотворчих формантів, які утворюють терміни й неологізми, що відображають динаміку українського словотворення, засвідчив як їхню семантичну близькість, так і стилістичні відмінності. У **висновках** встановлено, що *полі-* більш тяжіє до наукової та академічної мови, надає слову «серйозности», тоді як *мульти-* вживається переважно в технологійному та масмедійному дискурсі. Заакцентовано, що функційно-семантичний потенціал обох префіксів відображає динаміку українського словотворення, збагачення термінологічних систем і розвиток мовної картини світу під впливом як внутрішніх тенденцій, так і зовнішніх глобалізаційних процесів. Перспективи вбачаємо в подальшому вивченні варіантного вживання цих префіксів та їхньої ролі у формуванні неологізмів у різних сферах сучасного дискурсу.

Ключові слова: словотвір, медіа, префікс, семантика, неологізм, дискурс, експресія, етимологія, словотвірна система, комунікативна функція.

FUNCTIONAL AND SEMANTIC POTENTIAL OF FOREIGN PREFIXES *POLY-* AND *MULTI-* IN MODERN UKRAINIAN WORD-FORMATION

Oleksenko Volodymyr Pavlovych,
Doctor of Philological Sciences,
Professor at the Department of Ukrainian and
Slavic philology and journalism
Kherson State University
volodymyr.oleksenko@gmail.com
orcid.org/0000-0002-1358-6325

At the current stage of the development of linguistic science the Ukrainian language is undergoing intensive enrichment of its vocabulary under the influence of globalization processes, active development of science, technologies and mass communications.

The goal of the article is clearly defined as the following: to analyze the functional and semantic potential of the foreign-language prefixes *poly-* and *multi-* in modern Ukrainian word formation, to highlight their role in the processes of nomination with the aim of creating emotionally expressive vocabulary. A set of general scientific and linguistic **methods** was used to analyze the prefixes *poly-* and *multi-*. The results of the analysis are as follows: their etymology, ways of entering the Ukrainian language, the main meanings, and areas of use are examined.

It has been clarified that the prefix *poly-* has a long tradition of functioning and is used mainly in scientific and humanitarian spheres, is used to denote multiplicity, diversity, multi-componentiality, and in a bookish, artistic style can have an expressive coloring, emphasizing the multifaceted nature of the phenomenon, semantically giving words a touch of universality, a wide spectrum, while the prefix *multi-* is a later borrowing, widespread due to globalization processes and English-language influence, and actively functions in technological and mass media discourse, stylistically more colloquial and "modern", often associated with globalization, technology, modern realities.

It is substantiated that a comparative analysis of these productive word-forming formants, which form terms and neologisms that reflect the dynamics of Ukrainian word formation, has demonstrated both their semantic proximity and stylistic differences.

It has been found in the summary that *poly-* tends more towards scientific and academic language, giving the word "seriousness", while *multi-* is used mainly in technological and mass media discourse.

It is emphasized that the functional and semantic potential of both the prefixes reflects the dynamics of Ukrainian word-formation, the enrichment of terminological systems, and the development of the linguistic picture of the world under the influence of both internal trends and external globalization processes. The prospects are seen in further studying the variant use of these prefixes and their role in the formation of neologisms in various areas of modern discourse.

Key words: word-formation, media, prefix, semantics, neologism, discourse, expression, etymology, word-forming system, communicative function.

1. Вступ

Сучасна українська мова перебуває в стані активного розвитку, що зумовлено як внутрішніми закономірностями її еволюції, так і посутнім впливом глобалізаційних процесів. Однією з помітних тенденцій цього процесу є поширення іншомовних префіксів, які інтегруються у словотвірну систему української мови та виконують важливі комунікативні функції, з-поміж яких особливе місце посідають префікси *полі-* та *мульти-*. Префікси *полі-* і *мульти-* дозволяють стисло і точно передавати значення множинності, багатоплановості та універсальності явищ, що є особливо актуальним у наукових, технологійних та публіцистичних текстах, і відповідає потребам сучасного суспільства, науки і культури. Встановлення функційних властивостей цих префіксів має важливе значення для лінгвістики, оскільки дає змогу простежити механізми запозичення й адаптації іншомовних елементів у сучасній українській мові, визначити

їхню роль у словотворенні та формуванні неологізмів, з'ясувати семантичні й стилістичні відтінки, що простежуємо при використанні цих префіксів для позначення множинності й багатоплановості.

Дослідження функційно-семантичних особливостей префіксів *полі-* і *мульти-* відкриває широкі можливості для порівняльного аналізу словотворення в українській та інших європейських мовах, що сприяє розвитку міжмовної типології та лексикології. Проблема функціонування цих префіксів привертала увагу лінгвістів у різних аспектах: досліджувалися їхні етимологічні витoki, структурно-семантичні властивості, особливості адаптації до української словотвірної системи. Водночас комплексний аналіз функційно-семантичного потенціалу префіксів *полі-* і *мульти-* в сучасному мовному просторі досі залишається недостатньо висвітленим. **Актуальність** теми нашої наукової розвідки зумовлена потребою глибшого розуміння механізмів словотворення в умовах глобалізаційних впливів і постійного збагачення сучасної української мови іншомовними словотворчими формантами.

2. Аналіз останніх досліджень і публікацій

Дослідження словотворення останніх десятиліть розвивається кількома взаємопов'язаними між собою напрямками: **формально-морфологічним, семантико-прагматичним та корпусно-емпіричним**. Загальні концептуальні підходи до аналізу афіксального словотворення презентовано в монографіях і оглядах сучасної словотвірної теорії (Handbook of Word-Formation). У працях окреслено інструментарій (семантична декомпозиція, типи аргументації, критерії продуктивності), що використовується і для вивчення семантики префіксів *полі-* та *мульти-* (books.google.com). Для префікса *полі-* у загальноєвропейських дослідженнях і лексикографічних працях відзначено грецьке походження (*poly* – «багато») і тривале функціонування у літературних мовах, чим пояснюється його закріплення у науковій термінології; для *мульти-* – латинське походження (*multum* – «багато») і більш пізній шлях входження в європейські мови – часто через модерні міжнародні форми (англійськомовні кальки). Процеси етимологічної адаптації та утворення мотиваційних зв'язків розглянуто у працях із питань запозичень та адаптації лексичних одиниць (books.google.com+1).

Функційно-семантичні особливості префіксальних утворень спостерігали й українські дослідники. Їхні роботи, орієнтовані на запозичення, дають загальні характеристики ролі префікса у словотворенні, визначають критерії продуктивності префіксів, способи їхнього поєднання з твірними основами. Так, С. Пономаренко (Пономаренко, 2017) зазначає, що «дослідники розглядають семантичну «ядерність» префікса як афікса, що зберігає певний набір значень у різних словоформах – підхід корисний для аналізу *полі-* як стабільного активного словотворчого форманта з чітко вираженим значенням множинності (багатоплановості)» (dspace.chmnu.ua+1). В останні десятиліття помітно зростає використання корпусних даних (Ukrainian National Corpus, інші національні інтернет-корпуси) (Ukrainian National Corpus) з метою встановлення продуктивності афіксів, частотних колокацій і стилістичних профілів неологізмів. Корпусні дослідження дають змогу 1) кількісно зіставити вживання *полі-* і *мульти-* у різних жанрах; 2) виявити стійкі словосполучення й контекстуальні відтінки; 3) простежити динаміку й темпи запровадження неологізмів із *мульти-*формантом. Національні корпуси (MOVA.info, GRAC та ін.) сьогодні є основним ресурсом для проведення такого аналізу. Проте ґрунтовних корпусних досліджень з метою порівняння префіксів *полі-* і *мульти-* небагато (mova.info+1).

У дослідженнях, присвячених встановленню семантики афікса *полі-*, виділяють кілька постійних компонентів значення: *множинність/численність, багатоплановість/різноплановість, системність/комплексність*. У працях із лексикології й стилістики стверджено, що *полі-* вживається переважно в гуманітарній галузі (*полісемія, полідикція, полісистема*). Також відзначено наявність стилістично «нейтрального-наукового» та публіцистичного вживання, тобто префікс може бути як термінним маркером, так і засобом експресії (books.google.com+1).

У наукових розвідках про запозичення та неологізми префікс *мульти-* кваліфікують як формант із чітко вираженою конотацією «сучасності», «технічності», «глобальності». Він досить часто пов'язаний із англійськомовними моделями та діапазоном уживання в інформаційних технологіях, медіа, бізнесі й культурі (*мультимедіа, мультиплатформа, мультикультуралізм*). У публікаціях із проблематики запозичень зазначено, що *мульти-* є досить продуктивним у складних неологізмах, однак інколи має стилістичне маркування «модернізму» або кальки (ResearchGate). Наукова студія К. Городенської присвячена аналізу префіксів і префіксоїдів української мови (Городенська, 1986); Л. Азарова з'ясувала лінгвальний статус препозитивних і постпозитивних компонентів іншомовного походження (Азарова, 2002); С. Пономаренко здійснив детальний аналіз семантики морфем і префіксів (Пономаренко, 2017); Н. Іваницька основний вектор дослідження спрямувала на доведення тези про вияв семної ядерності префікса в системі дієсловоназв української мови, встановлення методологічних підходів до виявлення семантичного ядра префікса (Іваницька, 2024); Є. Карпіловська простежила вплив інновацій на стабільність мовної системи української мови (Карпіловська, 2008); Л. Кислюк встановила особливості засвоєння іншомовної лексики словотвірною підсистемою сучасної української мови (Кислюк, 2002; 2013); І. Коробова здійснила комплексне дослідження семантичної структури новітніх запозичень, особливостей їх функціонування у лексико-семантичній системі української мови, встановила дериваційний потенціал неозапозичень (Коробова, 2018); М. Навальна проаналізувала лексеми з чужомовними формантами, що активно функціують у мові сучасних українських медіа, визначила основні тенденції їх творення, з'ясувала значення цих лексичних одиниць (Навальна, 2018); у наукових розвідках В. Олексенка досліджено функційно-семантичний аспект інноваційної лексики української мови з препозитивними елементами грецького і латинського походження (Олексенко, 2014; 2018); у праці П. Содомори простежено функціонування греко-латинських префіксів в українській філософській та медичній термінології, навели приклади префіксального способу термінотворення разом із їх грецькими та латинськими відповідниками (Содомора, 2011): *поліурія – велика кількість сечі; поліембріонний – багато зародків*. Ці приклади слугують яскравими ілюстраціями форм «багато, численний» у медичній термінології (science.Lpnu.ua); Л. Колібаба аналізує префіксально-суфіксальне творення дієслів науково-публіцистичних текстів (Колібаба, 2019); Т. Лелека спостерегла особливості функціонування іншомовних елементів (препозитивних і постпозитивних), схарактеризувала статус іншомовних морфем та етапи їх засвоєння й ін (Лелека, 2016).

Мета нашої студії – з'ясувати семантичні і функційні особливості префіксів *полі-* і *мульти-* у сучасному українському словотворенні, визначити їхню роль у процесах номінації з метою творення емоційно-експресивної лексики в українській мові.

Для реалізації поставленої мети необхідно розв'язати такі **завдання**:

- з'ясувати етимологічне походження префіксів *полі-* та *мульти-*;
- визначити основні семантичні значення і відтінки префіксів *полі-* і *мульти-*;
- проаналізувати сфери функціонування префіксів *полі-* і *мульти-* у сучасному мовленні (науковому, публіцистичному, художньому, розмовному);
- окреслити стилістичні відмінності у вживанні префіксів *полі-* і *мульти-*;
- встановити роль префіксів *полі-* і *мульти-* у формуванні експресивності й мовної картини світу.

Об'єктом дослідження обрано лексеми сучасної української мови, утворені за допомогою префіксів *полі-* і *мульти-*.

Предметом нашого наукового пошуку є структурно-семантичні, стилістичні і функційні особливості префіксів *полі-* й *мульти-* в сучасному українському мовному просторі.

Методи дослідження. У роботі застосовано комплекс методів: *описовий* – для виявлення та систематизації лексичних одиниць із префіксами *полі-* і *мульти-*; *етимологічний* – для

з'ясування походження досліджуваних префіксів; *структурно-семантичний* – для простеження значеннєвих відтінків аналізованих лексем; *стилістичний* – з метою аналізу експресивних функцій префіксальних утворень; *порівняльний* – для зіставлення особливостей уживання префіксів.

Наукова новизна роботи полягає в комплексному аналізі префіксів *полі-* та *мульти-* у сучасній українській мові з урахуванням їхніх структурно-семантичних і стилістичних характеристик, що дає змогу уточнити специфіку функціонування цих афіксів і простежити тенденції їхнього розвитку.

Теоретичне значення дослідження полягає у поглибленні знань про динаміку афіксального словотворення та функціонування іншомовних компонентів.

Практичну цінність роботи вбачаємо в можливості застосування її результатів у лексикографійній практиці, при укладанні навчальних посібників і словників, у викладанні курсів сучасної української мови, стилістики та словотворення, а також подальших дослідженнях проблем мовної експресивності.

3. Виклад основного матеріалу

Префікс *полі-* [гр. poly – багато] походить від давньогрецького poly- перша частина складних слів, що відповідає поняттям «багато», «численний» (Словник іншомовних слів, с. 746). Він активно вживається в терміносистемах (*полівітаміни, полівініл, політональність, полісемантичний, поліартрит, поліклініка, полісахариди, полікультурність, полідикуція, полісистема, полісемія*) та в науковому дискурсі, де виконує функцію маркера множинності, численності, різноманітності, багатоплановості, системності, комплексності. Напр.: *Поліавітаміноз* – стан, спричинений надлишком вітамінів (Із підручника); *Поліактивний* – надзвичайно активний, має багато функцій... (Із підручника); *Полікультурність* – добросусідське існування різних культур (Із підручника); *Що є прикладом поліцентризму? ... факт наявності багатьох центрів влади чи важливості* (dobro.ranok.cx.ua); *Полісемія* – наявність різних лексичних значень у одного й того самого слова (StudFles+1); *Полікультурний простір* – назва (тема) навчального матеріалу про взаємодію культур (citizen.in.ua). У працях із лексикології й стилістики зазначено, що префікс *полі-* часто комбінується з коренями, що позначають функції, органи, процеси, і надає їм множинності або комплексності, тобто префікс може бути одночасно як термінним маркером, так і засобом вираження експресії (books.google.com+1).

Префікс *мульти-* (лат. multum – багато) – перша частина складних слів, яка має значення багаторазовості, множинності (Словник іншомовних слів, с. 658), в українську мову потрапив переважно через англійське та міжнародне мовне середовище. Поширився з кінця ХХ ст., особливо в бізнесовій, культурній та інформаційній сферах. У літературі про запозичення й неологізми *мульти-* кваліфікують як формант із виразною конотацією «сучасності», «технічності, технологійності», «глобальності». Він часто пов'язаний із англійськомовними моделями та сферою вживання в галузі інформаційних технологій, медіа, бізнесу й культурі (*мультивібратор, мультіварка, мультититул, мультимедіа, мультикультуралізм, мультимільйонер, мультиверс, мультикультурний, мультимодальність, мультифункційний, мультивектор, мультициклон, мультфільм*). Напр.: *Мультибрендовий магазин* – магазин, який відкривається під власним найменуванням та в якому реалізуються кілька брендів одягу (різних торгових марок) (<http://pravo-ukraine.org.ua/news/jur-kolonka/2368>); *Мультимедіа* – поєднання різних способів подання повідомлень: текст, аудіо, зображення, відео, анімація (Із підручника); *Мультимедійний проект молодих митців «Амнезія project: Відкрита платформа» створено на межі різних видів мистецтва* (Д, №28-29, 15-16.02.2013, с. 15); 21 жовтня 2015 року студенти-маркетологи четвертого курсу разом із студентами інших вузів Тернополя та волонтерами Корпусу Миру США в Україні прийняли участь у фокус-групі, яка проходила громадянською організацією «Прогресивні жінки» в рамках всеукраїнського проекту «Мультикультурний

діалог молоді» (<http://tntu.edu.ua/?p=uk/news/2398>); Так званий **мультикультуралізм**, перемішування всіх традицій і життєвих установок різних культурних регіонів світу, вже привів Західну Європу до болючих проблем расових і релігійних сутичок на вулицях європейських міст, до різкого зростання популярності ультраправих партій (Д, №28-29, 15-16.02.2013, с. 19); Термін **мультифункціонально (мультифункціональний)** у перекладах і текстах художнього (наукового) характеру... (StudFiles+1). У стилістичному аспекті префікс **мульти-** більш розмовний, ніж префікс **полі-**. **Мульти-** часто асоціюється з глобалізацією, технікою, сучасними реаліями. У публікаціях, присвячених аналізу запозиченої лексики, стверджується, що **мульти-** досить швидко «продукується» у складних неологізмах, часто виступає як маркер «багатофункціональності» у різних жанрах (ResearchGate).

Обидва префікси функціують у сучасній українській мові як продуктивні словотворчі форманти, що утворюють терміни й неологізми, проте їхня семантика й сфери використання мають суттєві відмінності. **Полі-** має науково-нейтральний описовий характер, тоді як **мульти-** часто набуває оцінного або інноваційного забарвлення, що й зумовлює його активне функціонування в сучасному публіцистичному та медійному дискурсі. Таким чином, різниця між ними полягає не лише у походженні, а й у семантичній глибині та прагматичній сфері використання: **полі-** позначає множинність як факт, а **мульти-** – множинність як явище або тенденцію осучаснення.

4. Функційно-семантичні характеристики префікса **полі-**

Словотворчий формант **полі-** належить до іншомовних словотворчих елементів, що активно функціонують у сучасній українській мові, утворюючи терміни і загальноживану лексику. Його семантична структура багатогранна й об'єднує кілька основних напрямів:

– **значення множинності, численності.** Це базове значення префікса відображає наявність багатьох одиниць, явищ чи властивостей, надаючи словам відтінку узагальненості та системності: **полісемія** – наявність багатьох значень у слова; **поліцентризм** – наявність кількох центрів; **поліетнічний** – такий, що об'єднує кілька етносів;

– **значення різноплановості, різноманітності.** У лексемах із цим словотворчим формантом спостерігаємо акцентування не лише на кількості, а й на якісній багатоплановості явищ, вираження багатопланових характеристик предметів і явищ: **полікультурність** – співіснування та взаємодія різних культур; **поліаспектність** – різноплановий, багатовимірний підхід до явища; **поліструктурність** – складність і багаторівневість будови;

– **значення комплексності, системності та інтегративності.** Префікс **полі-** вказує на здатність системи об'єднувати різні елементи, репрезентуючи складні інтегровані об'єкти: **поліморфізм** – наявність різних форм; **поліфонія** – багатоголосся у музиці чи літературі; **полісистема** – система, що складається з багатьох взаємодіючих підсистем;

– **значення соціальної та політичної різноманітності.** Префікс **полі-** часто використовується у суспільно-політичній лексиці для вираження різних поглядів, ідеологій чи форм організації, вказуючи на різноманіття соціально-культурного середовища: **поліструктурність суспільства**; **поліконфесійність** – співіснування на одній території або в межах однієї спільноти кількох релігійних конфесій.

Основними сферами використання утворень із префіксом **полі-** є науково-технічні галузі (**полімер**, **поліграфія**, **поліфонія**); суспільно-політичний дискурс (**поліконфесійність**, **поліструктурність**); гуманітарні науки (**полісемія**, **поліаспектність**). Напр.: Українське суспільство дедалі більше тяжіє до **полікультурності** як однієї з основ демократичного розвитку (Із газети); Феномен **полісемії** слова свідчить про гнучкість мовної системи (Із підручника); Україна є **поліконфесійною** державою, оскільки на її території представлені православ'я, греко-католицизм, римо-католицизм, протестантизм, іслам, юдаїзм та інші релігії (Із підручника).

Щодо стилістичних функцій префікса *полі-*, зазначимо, що у науковому мовленні він додає точності, системності (*полімер, поліаспектність, поліструктурність, полісистема, полісемія*), слугуючи точним позначенням множинності та багатоплановості явищ; у публіцистиці виконує експресивну функцію, підкреслюючи багатогранність і глобальність (*полікультурний простір, поліаспектність проблеми, поліструктурність суспільства, поліцентризм, поліконфесійність*), вказуючи на соціальне і культурне розмаїття; у технічній термінології слугує на позначення складних явищ (*поліетилен, полімер, поліграфія, полікристал*), позначаючи складні матеріали або структури із багатьох елементів; у художньому мовленні слугує засобом експресивного увиразнення багатогранності художніх явищ (*поліфонія образів, поліаспектність характеру, поліколірність вражень*).

Отже, префікс *полі-* у сучасній українській мові виконує кілька ключових функцій: виражає множинність, позначає багатогранність і різноплановість, підкреслює системність і комплексність, акцентує на соціокультурному і політичному різноманітті, забезпечує точність і науковість термінів, а також вираження експресивності у публіцистиці.

5. Функційно-семантичні характеристики префікса *мульти-*

Префікс *мульти-* виражає такі основні значення:

– **багатоаспектність, універсальність:** *мультиаккаунт* – це використання кількох облікових записів (аккаунтів) однією особою на одній платформі чи в одній системі; *мультибренд* – це об'єднання кількох торгових марок (брендів) під одним управлінням або в одному магазині (компанії); *мультиметр* – це вимірвальний прилад, який поєднує кілька функцій (вимірювання напруги, струму, опору); *мультиспорт* – це поєднання кількох видів спорту або спортивна програма, що включає різні дисципліни; *мультизадача* – це здатність виконувати кілька завдань одночасно;

– **глобальність, всеохопність:** *мультинаціональний* – це той, що об'єднує представників кількох націй або народів; *мультикультурний* – це той, що поєднує кілька культур або відображає їхнє співіснування; *мультикультуралізм* – це суспільно-політична концепція, яка визнає й підтримує культурне розмаїття в межах однієї держави чи спільноти;

– **інноваційність, технологічність:** *мультиоперація* – операція, що складається з кількох дій або процедур, виконаних одночасно чи послідовно; *мультиплеєр* – ігровий режим, що передбачає одночасну участь кількох користувачів у спільному віртуальному середовищі; *мультипрограма* – система чи канал, що може одночасно виконувати або транслювати кілька програм; *мультиплатформа* – програмне забезпечення або цифровий продукт, що функціонує на різних операційних системах і пристроях; *мультичат* – система комунікації, що забезпечує спілкування через кілька каналів або платформ одночасно; *мультиекран* – технологія або режим роботи, за якого інформація відображається на кількох екранах чи вікнах одночасно.

Основною сферою використання аналізованого словотворчого форманта є інформаційні технології (*мультимедіа, мультиmodalність*); бізнес і менеджмент (*мультинаціональний, мультизадачний*); культура і медіа (*мультикультурність, мультимистецтво*). Напр.: У сучасному освітньому середовищі важливо враховувати *мультиmodalність* подання інформації (Із підручника); Компанія позиціонує себе як *мультинаціональна корпорація*, що охоплює десятки країн світу (Із підручника). Утворення з префіксом *мульти-* вживаються у різних стилях сучасної української мови: у науковому (*мультиmodalність, мультидисциплінарність, мультиматеріальність*) позначає поєднання багатьох підходів, способів чи компонентів, характерних для міждисциплінарних досліджень; у технічній галузі (*мультимедіа, мультипроцесор, мултисенсорний, мультиекран*) уживається в інформатиці, електроніці, інженерії, акцентує на багатофункційності, багатоканальності, поєднанні різних технологій; у суспільно-політичному й публіцистичному мовленні (*мультикультурність, мультинаціональний, мултилінгвальний*) поширене передусім у медіа та гуманітарних науках, часто як калька з англійської

(multicultural), позначає різноманіття культур, націй чи мов; у художньому стилі мовлення (*мультимодальний текст, мультивсесвіт, мультижанровість*) використовується з метою створення відчуття сучасності, інноваційності, глобальності образів, експресивно підкреслює багатомірність художнього світу, поєднання кількох жанрових або стильових форм.

Отже, лексеми з префіксом *мульти-* відображають тенденцію сучасної української мови до комплексності, інтегрованості та глобалізації, що відповідає динаміці розвитку технологійного й культурного простору сьогодення.

6. Порівняльний аналіз префіксів *полі-* і *мульти-*

Проаналізувавши функційно-семантичні властивості префіксів *полі-* і *мульти-*, маємо підстави стверджувати, що іншомовні префікси *полі-* і *мульти-* є важливими і продуктивними афіксами словотвірної системи сучасної української мови. Префікс *полі-* – універсальний словотворчий засіб, має більш давню традицію, закріплену ще з ХІХ ст., обслуговує переважно наукове та академічне мовлення, надає слову «серйозності». Його функції залежать від стилю: у науковому мовленні виражає точність; у техніці свідчить про системність; у публіцистичному мовленні вказує на соціокультурне різноманіття; у художньому слові відображає експресивну багатоплановість. Префікс *мульти-* більш динамічний і креативний, має яскраво виражений глобалізаційний та інноваційний характер. Найчастіше використовується в технологійному та масмедійному дискурсі, бізнесі, вказуючи на багатфункційність або культурно-мовне різноманіття; у художніх текстах вживається з метою створення ефекту сучасності. Обидва префікси виконують подібну семантичну функцію – виражають множинність, але різняться стилістичними відтінками, активно вживаються в науковому та публіцистичному мовленні, формують термінолексеми. Пор.: лексеми *полівітамін* і *мультивітамін*, *полікультурність* і *мультикультурність*, *полісахарид* і *мультисахарид* дуже часто функціують як синоніми. Пор.: *Лікар порадив приймати полівітамін* восени для підтримки імунітету – *Взимку я завжди купую мультивітамін*, щоб не хворіти (Із довідника); *Полісахарид* є складними вуглеводами, які складаються з багатьох залишків моносахаридів – *Деякі біотехнологічні компанії використовують термін мультисахарид* для позначення штучно синтезованих вуглеводних сполук (Із довідника); *Полікультурність* сучасного суспільства сприяє взаєморозумінню між представниками різних націй – *Концепція мультикультурності* передбачає рівноправне співіснування різних культур у межах одного суспільства (Із газети). Проте *полікультурність* – це характеристика суспільства, в якому представлені різні етнічні, релігійні, мовні та культурні групи; *мультикультурність* – це суспільна модель або концепція, що визнає право кожної культури на розвиток і взаємне збагачення.

7. Висновки

Проведене дослідження засвідчує, що іншомовні префікси *полі-* і *мульти-* є важливими та продуктивними компонентами словотвірної системи сучасної української мови, їхня семантика безпосередньо пов'язана з вираженням множинності, багатоплановості й універсальності явищ, що обслуговує комунікативні потреби сучасного суспільства.

Префікс *полі-* має тривалу традицію функціонування в українській мові, його вживання закріплене в науковій, технічній та гуманітарній сферах. Він здебільшого позначає множинність, різноманітність і системність понять (*полісемія, поліфонія, полікультурність*).

Префікс *мульти-* є пізнішим запозиченням, поширеним під впливом англійської мови та глобалізаційних процесів, його активне використання спостерігаємо передусім у медіа, бізнесовому та технологійному дискурсі (*мультимедіа, мультиплатформенність, мультинаціональний*).

Попри спільність у відображенні ідеї множинності, префікси різняться сферою вживання та стилістичними конотаціями: *полі-* тяжіє до науково-академічної традиції, тоді як *мульти-* надає словам відтінку новизни, глобальності й сучасності.

Отже, функційно-семантичний потенціал обох префіксів відображає динаміку українського словотворення, збагачення термінологічних систем і розвиток мовної картини світу під впливом як внутрішніх тенденцій, так і зовнішніх глобалізаційних процесів. Перспективним є подальше вивчення варіативності вживання цих префіксів та їхньої ролі у формуванні неологізмів у різних сферах сучасного дискурсу.

Література:

1. Азарова, Л. Є. (2002) Лінгвальний статус препозитивних і постпозитивних компонентів іншомовного походження. *Наукові записки ВДПУ. Серія: Філологія*. Вінниця. 2002. № 4. С. 86–90.
2. Городенська, К. Г. (1986) Префікси і префіксоїди в українській мові. *Мовознавство*. 1986. № 8. С. 37–41.
3. Іваницька, Н. Л. (2024) Префікс як варіант морфеми та вияв ознак його семної ядерності й параметрії в складі префіксальних дієслів сучасної української мови. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство)*: збірник наукових праць. 2024. № 39. С. 36–50.
4. Карпіловська, Є. А. (2008) Вплив інновацій на стабільність мовної системи: регулятори системної рівноваги. *Динаміка та стабільність лексичних і словотвірних систем слов'янських мов*: збірник тематичного блоку на XIV Міжнар. з'їзді славістів (Охрид, Македонія). К.: Наук.-видавн. центр Нац. б-ки України імені В. І. Вернадського. 2008. С. 3–22.
5. Кислюк, Л. П. (2013) Освоєння нової іншомовної лексики системою українського словотвору. *Мовознавчий вісник*. 2013. Вип. 16–17. С. 112–122.
6. Кислюк, Л. П. (2002) Особливості засвоєння іншомовної лексики словотвірною підсистемою сучасної української мови. *Мовні і концептуальні картини світу*. К., 2002. № 6. Кн. 1. С. 182–186.
7. Колібаба, Л. М. (2019) Реактуалізація префіксально-суфіксальних дієслів в українських наукових та публіцистичних текстах. *Українська мова*. 2019. № 3. С. 81090.
8. Коробова, І. О. (2018) *Семантичне та словотвірне освоєння новітніх запозичень в українській мові* (автореф. дис. ... канд. філол. наук). Запоріжжя, 2018. 23 с.
9. Лелека, Т. О. (2016) Засвоєння іншомовних структурних елементів українською мовою на початку XXI століття. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. Вип. 145. С. 32–37.
10. Навальна, М. (2018) Сучасні тенденції творення лексем у мові української періодики (на прикладі чужомовних словотвірних моделей). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2018. № 32. Том 3. С. 97–101.
11. Олексенко, В. П. (2018) Інновації сучасної української мови з препозитивними елементами грецького і латинського походження. *Східнослов'янські мови в їх історичному розвитку*: збірник наук. праць, присвячений 70-річчю від дня народження Петра Івановича Білоусенка. Запоріжжя, 2018. С. 107–138.
12. Олексенко, В. П. (2014) Інноваційна лексика української мови з препозитивним компонентом-грецизмом: функційно-семантичний аспект. *Вісник Донецького національного університету. Серія Б: Гуманітарні науки*. 2014. Вип. 1–2. С. 183–193.
13. Пономаренко, С. (2017) *Сучасна українська мова: Морфеміка. Дериواتологія. Морфонологія*: навчальний посібник. Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2017. 300 с. ISBN 978-966-336-380-6
14. *Словник іншомовних слів*: 23 000 слів та термінологічних словосполучень. К.: Довіра, 2000. 1018 с. ISBN 966-507-049-5
15. Содомора, П. (2011) Греко-латинські префікси та їх відображення в українській філософській та медичній термінології. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології»*. 2011. № 709. С. 116–120.
16. Handbook of Word-Formation. Springer Science & Business Media, 2005. 466 с. ISBN 1402035977, 9781402035975
17. Ukrainian National Corpus (Електронний ресурс). Вилучено із <http://www.mova.info>

References:

1. Azarova, L. Ye. (2002) *Linhvalnyi status prepozytyvnykh i postpozytyvnykh komponentiv inshomovnoho pokhodzhennia* [Linguistic status of prepositional and postpositional components of foreign origin]. *Naukovi zapysky VDPU. Serii: Filolohiia*. Vinnytsia. 2002. № 4. Pp. 86–90 [In Ukrainian].
2. Horodenska, K. H. (1986) *Prefiksy i prefiksoidy v ukrainskii movi* [Prefixes and prefixoids in the Ukrainian language]. *Movoznavstvo*. 1986. № 8. Pp. 37–41 [In Ukrainian].
3. Ivanytska, N. L. (2024) *Prefiksy yak variant morfemy ta vyjav oznak yoho semnoi yadernosti y parametrii v skladi prefiksalnykh diiesliv suchasnoi ukrainskoi movy* [The prefix as a variant of a morpheme and the manifestation of its semantic core and parameters in the composition of prefixed verbs in the modern Ukrainian language]. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Serii: Filolohiia (movoznavstvo): zbirnyk naukovykh prats. № 39*. 2024. Pp. 36–50. <https://doi.org/10.31652/2521-1307-2024-39-04> [In Ukrainian].

4. Karpilovska, Ye. A. (2008) *Vplyv innovatsii na stabilnist movnoi systemy: rehulatory systemnoi rivnovahy* [The influence of innovations on the stability of the language system: regulators of systemic equilibrium]. *Dynamika ta stabilnist leksychnykh i slovotvirnykh system slovianskykh mov: zbirnyk tematychnoho bloku na KhIV Mizhnar. zizdi slavistiv (Okhryd, Makedoniia)*. K.: Nauk.-vydavn. tsentr Nats. b-ky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho. 2008. Pp. 3–22 [In Ukrainian].
5. Kysliuk, L. P. (2013) *Osvoiennia novoi inshomovnoi leksyky systemoiu ukrainskoho slovotvoru* [Features of the assimilation of foreign vocabulary by the word formation subsystem of the modern Ukrainian language] *Movoznavchyi visnyk*. 2013. Vyp. 16–17, Pp. 112–122 [In Ukrainian].
6. Kysliuk, L. P. (2002) *Osoblyvosti zasvoiennia inshomovnoi leksyky slovotvirnoiu pidsystemoiu suchasnoi ukrainskoi movy* [Mastering new foreign vocabulary through the Ukrainian word formation system]. *Movni i kontseptualni kartyny svitu*. K., 2002. № 6. Kn. 1. P. 182–186. [In Ukrainian].
7. Kolibaba, L. M. (2019) *Reaktualizatsiia prefiksarno-sufiksalnykh diiesliv v ukrainskykh naukovykh ta publitsystrychnykh tekstakh* [Reactivation of prefix-suffix verbs in Ukrainian scientific and journalistic texts]. *Ukrainska mova*. 2019, № 3. Pp. 81–90. ISSN 1682-3540. <https://doi.org/10/15407/ukrmova2019.03.0818> 8. [In Ukrainian].
8. Korobova, I. O. (2018) *Semantychne ta slovotvirne osvoiennia novitnykh zapozychen v ukrainskii movi* [Semantic and word-formation assimilation of the latest borrowings in the Ukrainian language]: (avtoref. dys. ... kand. filol. nauk). *Zaporizhzhia*, 2018. 23 p. [In Ukrainian].
9. Leleka, T. O. (2016) *Zasvoiennia inshomovnykh strukturnykh elementiv ukrainskoiu movoiu na pochatku XXI stolittia* [Assimilation of foreign structural elements into the Ukrainian language at the beginning of the 21st century]. *Naukovi zapysky. Serii: Filolohichni nauky*. Vyp. 145. P. 32–37 [In Ukrainian].
10. Navalna, M. (2018) *Suchasni tendentsii tvorennia leksem u movi ukrainskoi periodyky (na prykladi chuzhomovnykh slovotvirnykh modelei)* [Modern trends in lexeme creation in Ukrainian periodicals (based on foreign word formation models)] *Naukovi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Serii: Filolohiia*. 2018. № 32. Volume 3. P. 97–101 [In Ukrainian].
11. Oleksenko, V. P. (2018) *Innovatsii suchasnoi ukrainskoi movy z prepozytyvnymi elementamy hretskoho i latynskoho pokhodzhennia. Skhidnoslovianski movy v yikh istorychnomu rozvytku* [Innovative vocabulary of the Ukrainian language with a prepositive component-Greekism: functional and semantic aspect]. *Skhidnoslovianski movy v yikh istorychnomu rozvytku: zbirnyk nauk. prats, prysviachenyi 70-richchiu vid dnia narodzhennia Petra Ivanovycha Bilousenka*. Zaporizhzhia. 2014. Issue 1–2. P. 183–193 [In Ukrainian].
12. Oleksenko, V. P. (2014) *Innovatsiina leksyka ukrainskoi movy z prepozytyvnym komponentom-hretszymom: funktsiino-semantychnyi aspekt* [Innovations in the modern Ukrainian language with prepositive elements of Greek and Latin origin]. *Visnyk Donetskoho natsionalnoho universytetu. Serii B: Humanitarni nauky*, 2018. P. 107–138 [In Ukrainian].
13. Ponomarenko, S. (2017) *Suchasna ukrainska mova: Morfemika. Deryvatolohiia. Morfonolohiia* [Modern Ukrainian Language: Morphology. Derivational Morphology. Morphophonology]: navchalnyi posibnyk. Mykolaiv: Vyd-vo ChNU im. Petra Mohyly, 2017. 300 pp. ISBN 978-966-336-380-6 [In Ukrainian].
14. *Slovnyk inshomovnykh sliv: 23 000 sliv ta terminolohichnykh slovospoluchen* [Dictionary of Foreign Words: 23,000 Words and Terminological Phrases] Kyiv: Dovira, 2000. 1018 pp. (Library of the State Servant. State Language and Office Work). ISBN 966-507-049-5 [In Ukrainian].
15. Sodomora, P. (2011) *Hreko-latynski prefiksy ta yikh vidobrazhennia v ukrainskii filosofskii ta medychnii terminolohii* [Greek and Latin prefixes and their reflection in Ukrainian philosophical and medical terminology]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika»*. Serii «Problemy ukrainskoi terminolohii». 2011. № 709. P. 116–120 [In Ukrainian].
16. *Handbook of Word-Formation*. Springer Science & Business Media, 2005. 466 c. ISBN 1402035977, 9781402035975 [In Ukrainian].
17. *Ukrainskyi natsionalnyi korpus* [Ukrainian National Corpus]. (Electronic resource). Mode of access: <http://www.mova.info> [In Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 27.10.2025
Рекомендована до друку 17.11.2025
Опублікована 30.12.2025